

Безручко В.М.,

студентка IV курсу кафедри музичного та хореографічного мистецтва ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв»;

Науковий керівник: Пак І.О., заслужений працівник культури України, доцент за наказом кафедри музичного та хореографічного мистецтва

ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв», м. Миколаїв, Україна

«ПОРИ РОКУ» В МИСТЕЦТВІ ТА ПОБУТІ

Тема природи завжди була дуже важлива для людства, тому що завдяки їй існує все, що є на нашій землі. Вона відіграє не тільки матеріальну роль в житті людини, а й духовну. Природа дає нам можливість розвиватися, а також жити в комфорті, тому що саме вона годує нас, дає нам житло, невід'ємні складові нашого життя – вода, світло, газ, одяг тощо. Духовна роль також не менш важлива, саме тому в давні часи люди цілими поселеннями збиралися і висловлювали свою вдячність за все що у них є. Кожна пора року по своєму особлива. Кожна з них надихає, викликає особливі думки та почуття. Раніше це були різноманітні обряди, наприклад, влітку, це була Русальна неділя, яка очолювала літній цикл. Восени – свято Покрови. В цілому, початок осені свідчив про закінчення польових робіт, та початок обрядів, які були спрямовані на родинне життя, тому восени частіше одружувалися. Зимовий цикл найбільше пов'язаний з Різдвяними святами. Взагалі, зима була для людей початком чогось нового, не дарма говорять, що з зими почався всесвіт. Початок весни – це завжди обряди на врожай, тому в основі тексту ритуалів завжди було про закликання тепла, або дощів. Також, найголовнішим святом весни був Великдень. Саме Великдень припадає на день весняного рівнодення. Люди вважають, що в цей день Світло перемагає Темряву, Тепло перемагає Холод. Зараз, це все відійшло в нематеріальну спадщину, і надихає на щось нове. Тема «Пори року» – як окрема філософія. Кожна з частин, як маленьке життя. Весна – зародження якоїсь думки, почуття, побудова планів, яскравий вибух ентузіазму. Літо, це втілення планів, досягання цілей, впевнений поступ вперед. Осінь – гальмування, аналіз помилок, думок, меланхолія, втрата сенсу. Зима, це переосмислення всього, відкидання всього, та початок історії з чистого листа. Хореографія минулого і сучасності. Кожен митець трактує цю тему по своєму. Наприклад, балет Ролана Петі «Пори року» (1984р), поставлений на музику однойменного циклу Антоніо Вівальді (1725р). В балеті

складно розгледіти сюжет, але він є, більш спрямований на філософсько-естетичні роздуми. Також, це підкреслює відсутність героїв (людей), і наявність персонажів, які грають характер природи, а точніше кожен з пір року. З усіх сезонів для видатного хореографа і постановника є весна. Для нього, це зародження любові, яка влітку переростає на пекучу пристрасть, від якої важко дихати, восени стає більш стриманою та зрілою, а взимку остигає, а згодом сковує холодом. Фінал балету – нове повернення весни. Тема проглядається в балеті Ігоря Стравінського «Весна священна» (1913). В балеті немає явної сюжетної лінії. Недарма підтемою балету є «Картини життя язичницької Русі», яку дав автор. Напередодні свята Священної весни, яке символізує пробудження природи і нове життя, племена збираються на священному кургані. Юнаки та дівчата водять хоровод, розважаються, танцюють. У їхніх танцях відображені фрагменти побуту та праці (юнаки орють поле, дівчата прядуть пряжу). Поступово танець переростає в якийсь божевілля. Молоді люди починають грати в гру двох міст, щоб показати свою силу та мужність. Гулянку перериває Старійшина Найстаріший – Наймудріший. Мудрець закликає молодих бути обережними, намагається припинити веселощі. Молоді прислухалися старійшину, а дівчата зібралися біля багаття. Вони знали, що в цю ніч одну з них потрібно принести в жертву Богу весни і сили природи, щоб земля була щедрою для людей і радувала їх родючістю і достатком. Після ряду ритуалів з дівочого колу виходить Обрана – вона приречена померти заради блага своїх одноплемінників. Вона починає священний танець, темп прискорюється, і виснажена дівчина падає замертво. Жертвоприношення завершується, земля розквітає, настає весна даруючи людям тепло і благодать. Одноактний балет «Пори року, Кохання як воно є» (2013р), композитор О.Родін, хореограф-постановник О.Бусько. Олексій Бусько виконав чоловічу партію балету. Балетмейстер являється ведучим солістом «Київ модерн-балет». Пару йому склала солістка тієї ж трупи, Анастасія Харченко. Балет поділено на чотири картини, в кожній з яких, під інструменти струнного квартету демонструються пори року. Кожен з інструментів символізує свою пору року, наприклад перша скрипка символізує сповнену очікувань весну, друга скрипка – пізнє літо, альт – меланхолійну осінь, віолончель – похмуру зиму. Стосунки між героями такі ж непередбачувані, як кожна з пір року, як музика, яка змінюється в будь яку мить. Хореограф використовує напрям contemporary, через який відчувається і пристрасть, і кохання, біль та розчарування, обтяжливість стосунків, а в результаті і їх небажання. Музика це тільки підкреслює, додає своїх особливих відтінків хореографічній композиції. Ця картина підводить до думки про те, що циклічні не тільки пори року, або кохання, а й все наше життя. Яскраві втілення теми «Пори року» в музиці. Антоніо Вівальді. Кожен з скрипкових концертів «Пори року» – унікальний, складається з трьох частин, кожна з яких присвячена одному з 12 місяців. Кожен концерт йде суміжно з сонетом, автор невідомий, деякі їх приписують творчості самого Антоніо Вівальді. Музика Вівальді не тільки просвітлює свідомість, але й укріплює пам'ять, та загоює душевні рани. Слухаючи цей витвір мистецтва, перед очима випливають перша весняна гроза, торжество життя, тихий весняний ліс і зозуля, літня тепла гроза, блискавки, грім, пориви вітру та дощу, осіння мінливість та

завірюха взимку. Всі ці картинки захоплюють до мурашок по шкірі. Кантата Лесі Дичко (1973). Камерний твір складається з чотирьох частин, та був покладений на тексти українських народних календарно-обрядових пісень. Також, твір є зразком неофольклорного полотна. Ідеї та зміст кантати підсумовують популярні уявлення про дивовижне щорічне оновлення життя, обрядові особливості та магічні ефекти, розділяючи їх на чотири частини відповідно до пір року: перша частина – «Весна», друга частина – «Літо», третя частина – «Осінь» та четверта частина – «Зима». Музика цього твору заснована на мелодичних інтонаціях і ритмах старих пісенних жанрів, але без посилянь на них. Композиторка творчо переосмислює фольклорні основи, поєднуючи їх із новаторськими засобами власної музичної мови. «Весна». Перша частина символізує уявлення наших предків про процес пробудження природи. Вони вірять, що прихід весни можна прискорити за допомогою обрядових пісень. «Літо». Складається з декількох частин. В першій – споглядальна картина літньої природи, яку автор втілює в мрійливій, ідилічній мелодії для альту соло. В другій – служить доповненням до попереднього образу. І третя частина складається з двох контрастних ігрових заставок, оспівування любовної теми \ пісенно-танцювальна частина, сповнена сміху та жартів. «Осінь». Третя частина складається з двох настирливих пісень. Перший образ – радість орача, а разом з тим, його важка праця, а гумористична схема в другому розділі змінюється мудрим діалогом. Другий образ, про дівчину Явдошку повертає до загального просвітленого настрою, змальовує образ веселої та працюючої дівчини, передає процес хліборобства. «Зима». Четверта частина завершує побудову циклу, місячного року, тому пов'язана з ідеєю, яка сягає давніх слов'янських вірувань – мрії про щастя і благополуччя, прагнення до здоров'я. Джон Кейдж «Пори року» (1947р). «Пори року» Кейджа – це сюїта для оркестру (одноактний балет), створений разом з Лу Харрисаном та Верджиллом Томсоном, а також перший досвід роботи Кейджа з оркестром. Пори року представлені в баченні індійської естетики, а саме: зима, як спокій, весна – пізнання, літо – збереження, а осінь – знищення. Стиль ближчий до постімпресіонізму. Література. Ірина Жиленко написала книгу «Пори року» в 1999 році. Поезія Ірини Жиленко засвідчує функціонування автологічних і металогічних образів пір року. Металогічні часові відповідності сформувалися на фольклорних образах і водночас спостерігають авторське переосмислення. Весна означає стан душі. Життєвість людини автор ототожнює поняттям «весна», тобто досягнення високих цілей, світлих мрій, бажань та щирих почуттів. На думку спадає такий асоціативний ланцюг: весна – світло – срібне золото – ранок вогню – вітер – квітуче дерево – сонце – блискавичне світло – люди. Функціональною синестезією є образ людини – весни, коли лірична героїня ототожнює свій стан зі станом природи. Літо відображає радість, образ осені порівнюється з часом, коли душа мріє. Думка автора втілює протиставлення у віршах: життя – смерть, занедбаність – розквіт, душа – земля – Бог. Також щодо іноземної літератури. Стівен Кінг написав чотири повісті, які увійшли в збірку «Чотири сезони» або «Різні пори року», які було опубліковано в 1982 році. Кожна з повістей порівнюється з порою року. Як відомо автору приписують псевдонім «письменник жахів», але ця збірка інша, не схожа за тематикою з іншими працями Кінга. Назви

повістей: «Ріта Гейворт і втеча з Шоушенка» («Весни довічні сподівання»), «Здібний учень» («Літо розтління»), «Тіло» («Осінь невинності»), «Метод дихання» («Зимова казка»). Висновки. Аналізуючи тему «Пори року», зрозуміло, що вона є досить популярна, як в хореографії, так і в інших верствах мистецтва. Багатство таких прикладів надихає, та змушує ще більше розкривати цю тему з різних боків, не тільки традиційно, в формі різноманітних ритуалів і обрядів, а й з сучасної точки зору, використовуючи філософські роздуми, спираючись на ментальність, настрої та думки. Індивідуальність кожного розуму може посприяти створенню неймовірного мистецького шедедру.

Список використаних джерел:

1. uk.wikipedia.org
URL:https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%BE%D0%BB%D0%B0%D0%BD_%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%96
2. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B5%D1%81%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D0%B2%D1%8F%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%B0
3. [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A7%D0%BE%D1%82%D0%B8%D1%80%D0%B8_%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%B8_%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83_\(%D0%92%D1%96%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%B4%D1%96\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A7%D0%BE%D1%82%D0%B8%D1%80%D0%B8_%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%B8_%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83_(%D0%92%D1%96%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%B4%D1%96))
4. uk.perish.info <https://uk.perish.info/1356-a-vivaldi-the-seasons-historycontent-interesting-fa.html>
5. youtube <https://www.youtube.com/watch?v=i5q8m5oAPKM>
6. mus.art.co.ua <http://mus.art.co.ua/dzhon-keydzh-kompozytor-filosof-poetprovokator/>
7. vue.gov.ua
https://vue.gov.ua/%D0%96%D0%B8%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE,_%D0%86%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0_%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B0
8. ukrlit.net <https://ukrlit.net/handbook/compendium/5.html>